

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ УКРАЇНИ
Республіканський методичний кабінет
навчальних закладів мистецтв і культури

КАМЕРНИЙ АНСАМБЛЬ

Програма
для музичних училищ із спеціальностей
№ 0501 "Фортепіано"
№ 0502 "Струнні інструменти"

Київ - 1994

Укладачі - А.С.Сатановський, Л.В.Фесенко,
викладачі Київського музичного училища

Рецензенти - Н.Г.Бешуля, старший викладач
Донецької консерваторії ім.С.С.Прокоф'єва;
- Т.М.Вишик, викладач Одеського музичного училища
ім.К.Ф.Данькєвича

Відповідальний за випуск - С.П.Шинкаренко

Редактор - О.Г.Підсуха

*Обсяг курсу - 80 годин
Заняття групі.*

У комплексі навчальних дисциплін, які повинні формувати музиканта-професіонала, важливу роль відіграє камерний ансамбль. Клас ансамблю комплектується, як правило, із піаністів та струнників одного курсу. В окремих випадках можна залучати студентів відділу духових та ударних інструментів. Добираючи склад учасників ансамблю, слід враховувати індивідуальні особливості кожного із студентів. В зв'язку з тим, що кількість студентів-піаністів перебільшує кількість студентів-струнників, ансамблі можуть комплектуватись ілюстраторами-інструменталістами.

Репертуар камерного ансамблю складається з дуетів, тріо та інших ансамблів.

Найбільш поширений вид камерного ансамблю в училищі це скрипка та фортепіано, з яких і рекомендовано починати набуття навичок ансамблевої гри.

Основою репертуару на початковому етапі роботи повинні бути твори композиторів - класиків. Цей репертуар особливо сприяє оволодінню різноманітними компонентами ансамблевої гри.

Однак такі твори, як сонати Л.Бетховена, деякі сонати В.Моцарта мають значні виконавські труднощі, тому пропонується вивчати їх тільки з кращими студентами старших курсів.

Спільне виконання в ансамблі вимагає однакового розуміння художнього образу твору. Але, щоб переконливо відтворити цей образ, треба знайти однакові (подібні) виконавські прийоми. Це повинно стати основним напрямком роботи викладача. Критеріями для оцінки ансамблів повинні бути вимоги ритмічної узгодженості, динамічної рівноваги, артикуляційної єдності та фразування.

Великі труднощі в ансамблевій грі пов'язані з питанням ритмічної дисципліни. Ця проблема загострюється при зміні динаміки (*f* і *cresc.* - прискорення, *p* і *dim.* - уповільнення), ритмічного малюнку, при неточному витримуванні пауз або нот великої тривалості, при виконанні пунктирного ритму. Складними у цьому аспекті бувають місця із однаковим ритмічним малюнком у кількох партіях. Щоб зберегти єдиний рух, тут потрібне особливе взаєморозуміння. При різних ритмічних малюнках в партіях потрібно орієнтуватися

на партію з найдрібнішими тривалостями. дуже важливими є вміння ансамблістів разом і точно почати виконання. Вступ треба доручати одному з виконавців (ауфтакт). Показ вступу повинен відповідати темпу, він потрібен не лише на початку, а й після пауз, особливо фермат.

Питання динамічної врівноваженості є одним з найважливіших в роботі ансамблю. Йдеться про узгодженість сили звучності партій. Залежно від ролі та значення партії виникають різні "плани" виконання. Перший план - це основний, провідний матеріал, другий - супровідний. Однак не можна формально ділити партії на провідну і супровідну, адже в межах кожної з них виникають різноманітні градації. Слід пам'ятати також і про те, що звучання усіх "планів" взаємно пов'язане і не можна допускати розриву в силі їх звучності.

Обов'язкова умова для всіх учасників ансамблевого виконавства - єдність фразування. Ця єдність повинна зберігатися не тільки при паралельному проведенні одного матеріалу, але і при розсередженому за часом в творі повторенні музичної думки.

Слід звертати увагу також на узгодженість штрихів між струнними інструментами та фортепіано.

Камерні ансамблі слід включати у програми відкритих концертів. Необхідно також організувати звітні концерти класів камерного ансамблю.

Контроль знань студентів.

За період навчання у класі камерного ансамблю студенти фортепіанного та струнного відділів училища повинні набути основних навичок ансамблевої гри, засвоїти твори композиторів різних епох та стилів. До річного індивідуального плану кожного студента повинно бути включено не менше 4-5 різнохарактерних творів (з урахуванням поступового ускладнення рівня творів).

Перевірка успішності здійснюється в кінці 7-го та 9-го семестрів на академічних концертах та в кінці 8-го семестра на іспиті, куди виносяться 1-2 частини циклічного твору.

Завершується курс камерного ансамблю державним іспитом, на якому виконується твір циклічної форми (перша, або друга та третя частини).

Рекомендований репертуарний список.

Рекомендований репертуарний список.

IV рік навчання

Сонати для скрипки та фортепіано

О.Аляб'єв	Соната	x
Б.Барток	Сонатина	
Й.С.Бах	Соната соль-мінор	x
	Соната Ля-мажор	x
К.Вебер	Сонати NN 1-6	
Й.Гайдн	Сонати	
Е.Гріг	Соната N 1 Фа-мажор, ч.ч.I, II	x
А.Дворжак	Сонатина	
В.Моцарт	Сонати: мі-мінор, К.304, Соль-мажор К.301, Фа-мажор К.547, Ля-мажор К.305	x
	Дитячі сонати К.6-К.9 "Романтичні" сонати К.55-К.61	
М.Раков	Сонатина Ре-мажор	
Ф.Шуберт	Сонатина Ре-мажор, ля-мінор, соль-мінор	x
	Сонати для 2-х скрипок та фортепіано	
Г.Гендель	Тріо-сонати	
А.Кореллі	Тріо-Сонати	
Г.Перселл	Тріо-сонати	
Й.Гайдн	Сонати NN 1-6	
	Сонати для альтя та фортепіано	
Ф.Е.Бах	Соната Ре-мажор	x
Я.Вангої	Соната	
О.Генішта- Борисовський	Соната, ч.1	x
М.Мендельсон	Соната до-мінор, ч.1	
Г.Перселл	Сюїта	
В.Степанова	Соната, ч.1	

У програмі вказано 4 рівня труднощів творів:

II р. труднощів творів відмічена x

III р. xx

IV р. xxx

Твори, що відмічено xx та xxx рекомендовано виконувати з ілюстраторами.

Сонати для віолончелі та фортепіано

П.Базелер	Французька сюїта	
В.Барвинський	Соната	
Л.Бетховен	Тема з варіаціями, тв.3	x
Л.Боккеріні	Соната Соль-мажор	
К.Вебер	Соната До-мажор	
О.Гедіке	Соната, ч.1	
	В.Гречанинов	

Соната		
В.Моцарт	Соната Сі-бемоль мажор (обробка сонати для фагота та віолончелі К.292)	x
О.Скарлатті	Соната	
О.Фельцман	Соната	x
В.Шаронов	Соната	x

Сонати для духових інструментів та фортепіано

Г.Амброзіус	Соната для тромбона	
Б.Асаф'єв	Скерцо із сонати для сурми	
Й.С.Бах	Соната для флейти	
І.Гальєр	Соната для фаготу	
І.Гендель	Соната для флейти	
А.Капорале	Соната ре-мінор для туби	
Ж.Лойє	Соната для фаготу	
Л.Козинський	Соната До-мажор для гобою	
М.Раков	Сонати NN 1,2 для кларнета	
К.Сен-Санс	Соната для кларнета ч.1, ч.2	
Т.Смирнова	Сонатина для флейти	
Ф.Фаркош	Сонатина для флейти	
П.Фабішт	Соната "Темпераменти" для кларнета	

Тріо, квартети та інші великі ансамблі для струнних та фортепіано

О.Аляб'єв	Тріо (незакінчене)	x
Й.Гайдн	Тріо N7 Соль-мажор, N12 До-мажор	
П.Кадоша	Тріо	
С.Людкевич	Тріо	x
В.Моцарт	Тріо Сі-бемоль мажор К.502	x
О.Штогаренко	Молодіжне тріо	x
	Змішані ансамблі	

Й.С.Бах	Соната для скрипки, флейти, фортепіано
Ф.Е.Бах	Шість сонат для кларнета, фагота, клавесина
В.Моцарт	Тріо для кларнета, альту, фортепіано Мі-бемоль мажор, К.,498.

У рік навчання

Сонати для скрипки та фортепіано

А.Бабаджян	Соната, ч.1	xxx
К.Баташов	Сонатина	
Й.С.Бах	Сонати сі-мінор, Мі-мажор	
	Соната для 2-х скрипок	x
Л.Бетховен	Сонати: N 1	x
	N2	x
	N4	xx
	N5,ч.1	x
	N7,ч.1	xxx
	N8,ч.ч.1,2	xxx
Й.Брамс	Соната N2 Ля-мажор, ч.1	xxx
М.Вайнберг	Соната до-мінор, ч.1	xx
Е.Гріг	Сонати: N1 Фа-мажор	x
	N2 ля-мінор	xx
	N3 до-мінор, ч.1	xxx
Б.Дваріонас	Соната-баллада	xxx
М.Коляда	Сонати NN 1,11	xx
В.Косенко	Соната	x
Ю.Левітін	Сонатина	
Б.Лятошинський	Соната, ч.1	xxx
Б.Мартіну	Сонатина	
О.Мессіан	тема з варіаціями	xx
М.Метнер	Соната сі-мінор, ч.1	x
В.Моцарт	Сонати: До-мажор К.296	x
	Мі-бемоль мажор К.481	x
	Мі-бемоль мажор К.302	x
	Ре-мажор К.306	xx
	Сі-бемоль мажор К.378	xx
	Сі-бемоль мажор К.454	x
	Соль-мажор К.379	xx
М.Мясковський	Соната фа-мінор	x
А.Ніколаєв	Соната, ч.1	
Л.Ніколаєв	Соната соль-мінор, ч.1	xx

Ф. Пуленк	Соната, ч.1	
М. Раков	Соната мі-мінор	
А. Рубінштейн	Соната мі-мінор	
А. Рутковський	Соната до-міжор, тв.5	
М. Скорик	Соната, ч.1	x
С. Танєєв	Соната ля-мінор ч.1	xx
О. Тактакішвілі	Соната ля-мінор	
Ж. Франсе	Сонатина	
К. Хачатурян	Соната ч.1	x
П. Хіндеміт	Соната Ін Е	x
Б. Шнапер	Соната	xx
А. Шнітке	Сюїта у старовинному стилі	x
	Соната N 1, ч.ч. 1,2	xxx
К. Шимановський	Соната, ч.1	xx
Ф. Шуберт	Дует Ля-мажор, ч.1	xx
Р. Шуман	Соната ля-мінор тв.105, ч.1	
Сонати для альту з фортепіано		
Й. Брамс	Соната фа-мінор, ч.1	xxx
Р. Бунін	Соната	xx
С. Василенко	Соната	xx
З. Кодаї	Соната	x
	А. Козловський	
Соната		
М. Крюков	Соната	
Д. Мійо	Соната N1, ч.ч. 1-3	xx
М. Мясковський	Соната	x
В. Шебалін	Соната N2	x
Ф. Шуберт	Соната-арпеджіон	xx
Р. Шуман	Чотири фантастичні п'єси для альту з фортепіано	
	Адажіо та Алегро	xx
Сонати для віолончелі з фортепіано		
Й. С. Бах	Сонати: N1, ч.1	x
	N2, ч.1	x
Л. Бетховен	Сонати: N1, ч.1	xxx
	N2, ч.1	xxx
Й. Брамс	Соната мі-мінор, ч.1	xxx
Е. Гріг	Соната ля-мінор, ч.1	xxx
Д. Кабалевський	Соната, ч.1	x
І. Карабіц	Соната	
Е. Капп	Соната	

З. Кодаї	Сонатина	x
Е. Лало	Соната	x
Г. Мелікян	Соната	
Ф. Мендельсон	Сонати NN1,2	x
М. Мясковський	Соната N2	x
С. Прокоф'єв	Соната, ч.1 xx	
К. Сен-Санс	Соната до-мінор, ч.1	xx
Г. Фрід	Соната	
К. Хачатурян	Соната, ч.ч.1,2	xx
А. Шаверзашвілі	Соната	
Д. Шостакович	Соната, ч.1	x
Л. Бетховен	Варіації на тему Моцарта з опери "Чарівна флейта"	xx
Сонати для духових інструментів з фортепіано		
Ю. Олександров	Сонатина для сурми	
Л. Бетховен	Соната для валторни	
Й. Брамс	Сонати: N1, ч.1	
	N2 для кларнета, ч.1	
К. Вебер	Великий концертний дует для кларнета	
С. Голубєв	Соната для сурми	
О. Гречанінов	Соната N2 для кларнета, ч.1	
А. Дутіє	Сонатина для флейти	
М. Крейчі	Сонатина для тромбона	
І. Лінк	Соната для фагота	
Ю. Левітін	Сонатина для туби	
Б. Мартіну	Сонатина для кларнета	
Л. Ніколаєв	Соната для сурми	
Б. Мартіну	Соната для кларнета, ч.1	
А. Онеггер	Сонатина для кларнета А	
М. Платонов	Соната для гобоя	
Ф. Пуленк	Соната для гобоя	
Е. Пуентес	Соната для валторни	
К. Сен-Санс	Соната для кларнета, ч.ч. 3-4	
П. Хіндеміт	Соната для кларнета	
	Соната для флейти	
	Соната для сурми	
	Соната для гобоя	
Тріо, квартети та інші великі ансамблі для струнних інструментів з фортепіано		
А. Арєнський	Тріо N1, ч.1	x

А.Бабаджанян	Тріо, ч.1	xxx
А.Бабаєв	Тріо	x
Л.Бетховен	Тріо NN 1-3, 15, ч.1	xx
Й.Брамс	тріо ля-мінор, ч.1	x
В.Бібік	Тріо тв.26	
К.Вебер	Квартет Сі-бемоль мажор	
Г.Галинін	Тріо	
Е.Денисов	Тріо	
А.Дворжак	Тріо "Думки" ч.1	xx
Ф.Мендельсон	Тріо ре-мінор, ч.1	xxx
	Квартети до-мінор, фа-мінор	xx
В.Моцарт	Тріо: Соль-мажор К.496	xx
	Мі-мажор К.542	xx
	Квартети соль-мінор К.478, ч.1	xxx
	Мі-бемоль мажор К.493, ч.1	xxx
С.Рахманінов	Елегічне тріо соль-мінор	xx
Я.Ряєтс	Тріо	xx
Г.Свиридов	Тріо, ч.ч. 1,3,4	xx
К.Сен-Санс	Тріо Фа-мажор	xx
Й.Шоберт	Квартет для 2-х скрипок, віолончелі, фортепіано фа-мінор тв.7	
Д.Шостакович	Тріо N1	xx
	Тріо мі-мінор, ч.ч.3,4	xxx
	Квінтет ч.1	xxx
Ф.Шуберт	Тріо N1 Сі бемоль мажор, ч.1	xxx
	"Фореллен"-квінтет, ч.ч.1,2	xxx
Р.Шуман	Тріо N1 Фа-мажор, ч.1	xx
	Квартет тв.47, ч.1	xx
	Квінтет ч.1	xxx
	Змішані ансамблі	
Л.Бетховен	Тріо Сі-бемоль мажор для кларнета, віолончелі та фортепіано тв.2	xxx
Й.Брамс	Тріо для кларнета, віолончелі та фортепіано	xxx
К.Вебер	Тріо для флейти, віолончелі та фортепіано	xx
М.Глінка		

	"Патетичне" тріо для кларнета, фагота та фортепіано, ч.ч.3,4	xxx
В.Моцарт	Квінтет для гобоя, кларнета, вал- торни, фагота та фортепіано	xxx
Т.Ніколаєва	Тріо для флейти, альту та фортепіано	
Е.Тамберг	Прелюдія та метаморфоза для скрипки, валторни та фортепіано	
А.Хачатурян	Тріо для скрипки, кларнета та фортепіано	xxx
Р.Шуман	П'єси для кларнета альту та фортепіано	xxx

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Готлиб А. О преподавании камерного ансамбля. М.: Советская музыка. 1960. N 5-с.128-129.
2. Бадура-Скода Е. и П. Интерпретация Моцарта. М.: Музыка, 1972-с.173.
3. Боровик М. Сучасність в інструментальному ансамблі. // Проблеми української радянської музики. Статті. Вип.2-к.К.:Музична Україна, 1969.-с.168-207.
4. Боровик М. Український радянський камерно-інструментальний ансамбль. К.: Музична України, 1978.-с.102.
5. Вахранев Ю. Камерное фортепианное творчество украинских композиторов. //Музыкальная культура Украинской ССР.-М.:1979.-с.368-379.
6. Гайдамович Т. Фортепианное трио Моцарта: комментарии, советы исполнителям.- М.: Музыка, 1987.-с.72.
7. Гуренко А. Структурні особливості поліфонічного тематизму в інструментальних ансамблях українських радянських композиторів. // Українське музикознавство.-К., 1986.Вип.21-с.36-44.
8. Дзюпина Є. Деякі принципи втілення карпатського фольклору в струнних ансамблях Л.Дичко, М.Скорика, Є.Станковича. // Українське музикознавство.- К.1982.-Вип.17-с.82-91.
9. Зеленин В.М. Работа в классе ансамбля. -Минск: Высшая школа, 1979.-с.60.

10. Зинькевич Е. Камерная музыка.- К., Общество "Знание", 1967.-с.17.
11. Камерно-инструментальные ансамбли советских композиторов в музыкальном училище: Методические рекомендации. //Автор-сост. Т.Киреева.- Донецк, 1990.-с.167.
12. Камерный ансамбль. Педагогика и исполнительство: Сб.Ст. // Сост. К.Х.Аджемов.- М.: Музыка, 1979.-с.167.
13. Камерне мистецтво - сьогодні і завтра : Музыка., 1987.N 6.-с.12-13.
14. Миронов Л. Трио Бетховена для фортепиано, скрипки и виолончели. М.: Музыка, 1974.-с.125.
15. Раабен Л. Советская камерно-инструментальная музыка. Л.,-1963.-с.340.
16. Сорокер Я. Камерно-инструментальные ансамбли С.Прокофьева. М., 1973.-с.301.
17. Харитонов Б. Деякі питання інструментально-ансамблевого виконавства. // Українське музикознавство.- К.,1972.Вип.7.-с.217-233.
18. Шамо Ю. Деякі особливості ритміки в камерно-інструментальних творах А.Штогаренка. // Українське музикознавство,- К., 1982-Вип.17-с.70-82.